

NHÌN LẠI MỘT NĂM HOẠT ĐỘNG CỦA CHƯƠNG TRÌNH ITTP

KS. LS. Trần Phan Việt Dũng

Đã gần một năm kể từ ngày tiếp xúc, xây dựng ý tưởng và hoàn chỉnh dự thảo dự án chương trình đào tạo về CNTT dành cho học viên khuyết tật “hòa nhập cộng đồng”, trong mái nhà đại gia đình Văn Lang có thêm 1 tập thể học viên được học tập, vui chơi và tham gia mọi hoạt động sinh hoạt của Nhà trường.

Với mục đích “phổ cập và nâng cao trình độ công nghệ thông tin cho người khuyết tật”, Tổ chức Catholic Relief Services (CRS) cùng nguồn tài trợ của Cơ quan Phát triển Quốc tế Hoa Kỳ (USAID) và Trường ĐHDL Văn Lang đã tài trợ số tiền là 450.070 USD (trong đó trường ĐHDL Văn Lang đóng góp 41% đối ứng). Trong khuôn khổ của chương trình này, một năm qua, 110 học viên người khuyết tật có cơ hội theo học các khóa đào tạo công nghệ thông tin theo chuẩn quốc tế cũng như chương trình đào tạo của Trường ĐHDL Văn Lang. Ngoài ra chương trình còn tổ chức các khóa đào tạo tin học căn bản và nâng cao cho 60 học viên khiếm thị nhằm giúp người khiếm thị có cơ hội tiếp cận các chương trình học tập cũng như có nhiều cơ hội nghề nghiệp hơn. Để có thể chia sẻ những kinh nghiệm cho các bạn học viên khuyết tật trong việc tự tạo cho mình cơ hội học tập và khẳng định mình trong xã hội, bài viết này sơ bộ nêu lên sự tiếp cận, triển khai chương trình ITTP tại Trường ĐHDL Văn Lang và những thành công bước đầu sau khi trải nghiệm 6 tháng hoạt động.

1 .Sự cần thiết của chương trình

Hiện nay, ở Việt Nam có 4 triệu người khuyết tật, đa số họ vẫn có khả năng lao động làm ra của cải cho xã hội. Tuy nhiên hình thức lao động đều là lao động giản đơn, hiệu quả thấp. Điều 9 của Công ước về quyền của người khuyết tật đã nêu rõ: “Để tạo điều kiện cho người khuyết tật có thể sống tự lập và tham gia đầy đủ vào mọi mặt của đời sống, các quốc gia thành viên sẽ thực hiện các biện pháp thích hợp để đảm bảo người khuyết tật tiếp cận, bao gồm các công nghệ và hệ thống thông tin và truyền thông trên cơ sở bình đẳng với những người khác”. Điều 5 khoản 6 Luật công nghệ thông tin của nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam ghi rõ: “Có chính sách ưu đãi để tổ chức, cá nhân có hoạt động ứng dụng và phát triển công nghệ thông tin đối với nông nghiệp, nông thôn, vùng sâu, vùng xa, biên giới, hải đảo, người dân tộc thiểu số, người tàn tật, người có hoàn cảnh khó khăn...”

Qua khảo sát thực tế, người khuyết tật tham gia hoạt động lao động với công nghệ thông tin là phù hợp vì không phải đi lại nhiều và không sử dụng nhiều sức lực. Hơn nữa, vì người khuyết tật không có nhiều cơ hội việc làm nên khi có được việc làm ổn định, họ sẽ tập trung tâm trí cho công việc. Đồng thời với công nghệ thông tin, họ có điều kiện học tập, nâng cao trình độ, năng lực để

tiếp cận các mọi thông tin trong nước và thế giới, xóa bỏ khoảng cách giữa họ với những người bình thường.

Như vậy, thực hiện chương trình này, chúng ta hướng tới mục đích tốt đẹp: đào tạo công nghệ thông tin cho người khuyết tật vì một thế giới không rào cản, vì sự hội nhập đầy đủ và bình đẳng của người khuyết tật, vì một xã hội mang tính nhân văn sâu sắc.

2. Kết quả của chương trình

Chương trình hướng tới hai mục tiêu:

❖ Xây dựng một chương trình đào tạo chuẩn cho người khuyết tật, chuẩn này được thiết lập và sẽ được điều hành 1 cách bền vững trong thời gian thực hiện dự án qua việc tổ chức kiểm định chất lượng bằng công cụ đánh giá ngoài là thi chứng chỉ ICDL, chứng chỉ được chấp nhận tại 150 nước và là chứng chỉ sử dụng máy tính hàng đầu thế giới, mang lại cơ hội nghề nghiệp cao và niềm tin cho nhà tuyển dụng.

❖ Trong quá trình học, học viên phải tham gia sinh hoạt ngoại khóa và lớp đào tạo kỹ năng mềm do Nhà trường tổ chức (1 tháng/1 lần). Sau khi tốt nghiệp, 70% sẽ được giới thiệu việc làm tại các công ty, xí nghiệp như công ty GHP – công viên phần mềm Quang Trung; công ty Niềm tin Việt; Viện máy tính; công ty dụng cụ quang học cao cấp ATQ; công ty Địa ốc online; công ty Hội nhập toàn cầu; Chi cục thuế quận 1... Cơ hội có việc làm sau khi hoàn thành khóa học khá lớn.

Với thời gian từ 16 đến 24 tháng bắt đầu từ đầu năm 2009 và kết thúc vào cuối năm 2010, chương trình đòi hỏi cường độ làm việc khá cao, chặt chẽ

và hiệu quả. Chỉ trong vòng 1 tháng chuẩn bị, ban quản lý dự án của Nhà Trường đã đi thuê và sửa chữa khu nhà nội trú cách trường 1km để cho 50 học viên ở và sinh hoạt; sửa chữa và hoàn chỉnh 02 phòng học B101 và B102 với 60 máy tính của Nhà trường hỗ trợ trong thời gian đầu. Trong hai tháng, nhà trường vừa đấu thầu, vừa hợp đồng mua thiết bị vừa đồng thời tiếp nhận từ Hà Nội 60 máy tính màn hình LCD của hãng HP; các phần mềm hỗ trợ và các thiết bị khác nhằm đảm bảo cho 170 học viên khuyết tật được đào tạo (trong đó có 50 học viên khóa đào tạo 1 năm lập trình viên phần mềm, 35 học viên khóa đào tạo ngắn hạn 06 tháng về kỹ thuật đồ họa, 25 học viên đào tạo ngắn hạn 06 tháng về họa viên kiến trúc, 60 học viên khiếm thị học buổi tối về tin học căn bản 03 tháng).

Sáng, chiều, tối từ thứ 2 đến chủ nhật, Ban quản lý dự án phải lo xe đưa rước và ăn ở ba bữa hàng ngày cho hơn 50 học viên được hưởng chế độ nội trú (quê ở xa và bị tàn tật nặng). Chăm lo từng bữa ăn, giấc ngủ, hứng từng xô nước sạch cho học viên tắm giặt, tận tình đêm hôm đưa học viên bị bệnh đến điều trị tại bệnh viện... là những việc làm âm thầm không tên nhưng có ý nghĩa sâu sắc. Do đó, ngoài danh hiệu “cô giáo hiền”, cán bộ dự án còn được gọi “người mẹ của 100 con”. Điều này đã cho thấy nhiệm vụ quản lý học viên khuyết tật này nặng nề, vất vả như thế nào.

Có thể nói sau 9 tháng hoạt động, với sự nỗ lực cố gắng của Nhà trường, Ban quản lý dự án và sự phối hợp tích cực của tổ chức CRS chương trình đã đạt được kết quả tốt (xem bảng 1)

Bảng 1: Kết quả chương trình ITTP

Hệ đào tạo/ chuyên ngành	Ngày mở lớp	Số lượng đầu vào	Số học viên tốt nghiệp	Ngày tốt nghiệp
I. Lập trình viên (SE)				
Khóa 1	16/02/2009	27	27	08/01/2010
II. Kỹ thuật viên đồ họa (BPO)				
Khóa 1	16/02/2009	23	21	06/08/2009
Khóa 2	30/06/2009	27	23	12/12/2009
III. Họa viên kiến trúc (AED)				
Khóa 1	30/06/2009	24	24	12/12/2009
Dự kiến Khóa 2	03/12/2009	20	20	22/06/2010
IV. Tin học căn bản cho người khiếm thị				
Khóa 1	30/06/2009	12	11	30/10/2009
Dự kiến Khóa 2	26/10/2009	23	20	30/01/2010
Dự kiến Khóa 3	30/01/2010	14	14	15/05/2010
TỔNG CỘNG		170	160	

Các lớp đào tạo và dự kiến đào tạo trong chương trình

❖ Tham gia khóa học lập trình viên phần mềm trong khoảng thời gian 1 năm, học viên được học những kiến thức là một số học phần đạt chuẩn quốc tế từ những giáo viên đã tham gia đào tạo chuyển giao của Trường Đại học Carnegie Mellon (CMU, Hoa kỳ). Tổng số tiết học là 1378 (67 đơn vị học trình), phân bổ thời gian là 57% lý thuyết, 43% thực hành. Mục tiêu đào tạo: những lập trình viên cấp độ tương đương trung cấp lập trình (Coding), tham gia viết code gia công cho các công ty lập trình sử dụng công nghệ: C#, SQL Server, ASP.Net..., lập trình ứng dụng trên môi trường Website, kỹ năng mềm, phân tích đối tượng, giao tiếp khách hàng... Học viên được đi thực tập tại công ty lập trình và phát triển phần mềm trong 2 tháng.

❖ Tham gia khóa học kỹ thuật viên đồ họa (BPO) trong thời gian 06 tháng, học viên sau khi tốt nghiệp có thể thiết kế quảng cáo, in ấn bao bì sản phẩm, làm poster tại các bộ phận thiết kế đồ họa, xử lý hình ảnh, thiết kế web... với tổng số tiết học là 769 tiết (38 đơn vị học trình) phân bổ thời gian là 50% lý thuyết, 50% thực hành. Mục tiêu đào tạo: sử dụng thành thạo các phần mềm chuyên ngành đồ họa, thiết kế mỹ thuật, đọc hiểu bản vẽ Autocad, chế bản điện tử, dàn trang sách, báo, tạp chí...

❖ Khóa học Họa viên kiến trúc (AED), thời gian 06 tháng, đào tạo những họa viên kiến trúc với khả năng thẩm mỹ và kiến thức chuyên ngành vững vàng, sẵn sàng đáp ứng những đòi hỏi khắt khe của yêu cầu thiết kế kiến trúc hiện nay, trở thành cánh tay phải đắc lực của các kiến trúc sư. Tổng số

tiết học là 671 tiết (33 đơn vị học trình), phân bổ thời gian là 52% lý thuyết, 48% thực hành. Mục tiêu đào tạo: thiết kế các bản vẽ, mẫu nhà ở, công trình dự án theo yêu cầu của kiến trúc sư... qua các kiến thức: vẽ kỹ thuật, Autocad 2D và 3D, cấu tạo kiến trúc, phần mềm vẽ ADT và REVIT 3D, ứng dụng phối cảnh Photoshop, 3DSMAX, 3DSVIZ...

❖ Khóa học Tin học văn phòng trong thời gian 03 tháng cho học viên

khiếm thị. Mục tiêu môn học: biết ứng dụng CNTT vào trong công việc văn phòng, xử lý tính toán bằng phần mềm Excel, trao đổi và tìm kiếm các thông tin trên mạng Internet, sử dụng thành thạo thư điện tử, nắm bắt thành thạo các phần mềm ứng dụng văn phòng như NDC, phần mềm đọc ký tự xuất hiện trên màn hình JAWS. Tổng số tiết học là 120 tiết thực hành.

Kết quả sơ bộ đạt được của các khóa đang giảng dạy (xem bảng 2).

Bảng 2: Kết quả thi tính đến 27/09/2009 của các lớp ITTp:

STT	NỘI DUNG	SỐ LƯỢNG THI	SỐ LƯỢNG ĐẠT	TỶ LỆ KHÁ GIỎI	VIỆC LÀM SAU RA TRƯỜNG	GHI CHÚ
1	Thi ICDL	83	50			60.2%
	Thi ICDL đợt 1	42	25			59.5%
	Thi ICDL đợt 2	41	25			61%
2	Thi TN lớp kỹ thuật viên đồ họa (BPO1)	21	21	61.9%	16 HV (76.1%)	100% TN

Một số học viên lớp BPO1 đang làm việc tại các doanh nghiệp (tính đến tháng 08/2009): Phương Quế Chi, Nhân viên nhập liệu Cty GHP – Công viên phần mềm Quang Trung, Saigon ICT Tower; Nguyễn Văn Đức, Nhân viên thiết kế đồ họa, Cty in ấn Hương Bối; Đoàn Thị Hợi, Nhân viên quản trị mạng, Cty Cổ Phần thiết kế và xây dựng Ấn Việt; Tự Quốc Huy, Nhân viên bán hàng cho người khuyết tật, Cty CP DV-BV An Ninh Thăng Long; Phạm Thị Nhẫn, nhân viên siêu thị Coopmart Cần Thơ; Nguyễn Quang Lịch, tư vấn viên, công ty tư vấn – truyền thông Niềm Tin Việt.

3. Trang bị kỹ năng mềm – cầu nối từ đào tạo tới việc làm

Đối với học viên khuyết tật, chương trình còn đào tạo Anh văn từ 75 đến 148 tiết để các em có kiến thức đọc và hiểu các tài liệu bằng Tiếng Anh cũng như thi ICDL với 04 module bằng Tiếng Anh. Ngoài ra, chương trình còn đào tạo kỹ năng mềm (từ 30 đến 50 tiết) để chuẩn bị cho các em tiếp cận các cơ hội việc làm. Các kỹ năng được chú ý:

❖ Luôn nắm bắt thông tin và không bỏ qua cơ hội tìm việc làm

- ❖ Giúp nhà tuyển dụng giải tỏa sự e ngại
- ❖ Cùng nhà tuyển dụng giải đáp các mối băn khoăn
- ❖ Thể hiện sự tự tin
- ❖ Tìm thời điểm và cách thức thích hợp để nói về khuyết tật của mình
- ❖ Đưa ra các vấn đề tạo điều kiện làm việc phù hợp.

4. Doanh nghiệp và việc đánh giá công việc của người khuyết tật

Qua đợt khảo sát doanh nghiệp, khi được hỏi liệu có tuyển lao động là người khuyết tật không, 27% doanh nghiệp trả lời là họ sẽ nhận, 6% trả lời là có thể tuyển. Trong khi đó, số doanh nghiệp được hỏi về tuyển dụng có 66% doanh nghiệp trả lời sẽ tuyển thêm nhân viên trong thời gian tới.

Trong số các doanh nghiệp khảo sát có khoảng 40% hiện đang tuyển lao động là người khuyết tật. Tại các doanh nghiệp này, chỉ có một phần ba là đáp ứng tỷ lệ 3% theo quy định của dự thảo luật về người khuyết tật đang hoàn thiện giai đoạn cuối cũng như pháp lệnh về người tàn tật ban hành năm 1998. Những doanh nghiệp này đều là doanh nghiệp vừa và nhỏ, dưới 250 nhân viên. Đối với doanh nghiệp lớn, với hơn 2.000 nhân viên, chỉ có dưới 1% lao động là người khuyết tật.

Một số lý do mà doanh nghiệp không tuyển người khuyết tật vào làm việc:

- ❖ Không có những kỹ năng cần thiết mà công việc yêu cầu.
- ❖ Không làm được việc vì công việc không phù hợp hoặc quá nặng nhọc.
- ❖ Không làm được trong ngành dịch vụ vì ngoại hình không phù hợp.
- ❖ Không có chính sách tuyển dụng người khuyết tật vào làm việc.
- ❖ Không có người khuyết tật đến tìm việc.
- ❖ Lo lắng về sức khỏe và sự an toàn của người khuyết tật.
- ❖ Đã có trung tâm đặc biệt dành cho thương binh và người khuyết tật.

Tiếp tục khảo sát, ta thấy: 53% trả lời là người khuyết tật không đáp ứng được công việc trong công ty. Khoảng 75% doanh nghiệp tuyển dụng người khuyết tật đã đánh giá cao nhân viên khuyết tật của họ, trả lời “tốt” hoặc “rất tốt” trong tất cả các hạng mục đánh giá. Nhân viên khuyết tật được 95% doanh nghiệp trả lời “tốt và rất tốt” cho mục đi làm đầy đủ. Những thông số này là minh chứng mạnh mẽ rằng những lý do không tuyển dụng người khuyết tật chỉ là những “hiểu nhầm”.

Bảng 3 sau đây cho thấy 16% doanh nghiệp tuyển dụng người khuyết tật trả lời rằng người khuyết tật không chủ động trong công việc và gặp khó khăn khi thích nghi với công việc hay môi trường làm việc mới.

Bảng 3: Đánh giá của doanh nghiệp về khả năng hoàn thành công việc của nhân viên là người khuyết tật

	Thực hiện công việc %	Tính chủ động %	Tinh thần tập thể %	Tính thích nghi %	Đi làm đầy đủ %	Tính tổ chức %
Tốt và rất tốt	84	79	90	74	95	79
Trung bình	11	5	5	10	5	11
Không tốt	5	16	5	16	0	10

Các khảo sát trên cho ta một tổng kết quan trọng: người khuyết tật có thể đáp ứng được yêu cầu công việc của doanh nghiệp và vì thế họ là những nhân viên “tốt”.

Đồng thời, thái độ của các đồng nghiệp đối với người khuyết tật nhìn chung là “bình thường” hoặc “tốt”.

Chỉ một vài doanh nghiệp trả lời là người khuyết tật không có đa kỹ năng, nghĩa là doanh nghiệp khó phân công cho người khuyết tật dịch chuyển sang các bộ phận khác.

Để kết luận phần này, chúng tôi mượn một số phát biểu của những người đã sử dụng thành công lao động là người khuyết tật để bạn đọc suy nghĩ:

❖ “Lao động là người khuyết tật là một trong những nhân viên giỏi với thu nhập cao nhất trong công ty. Họ đã làm tại công ty từ hai đến ba năm, trong khi những lao động khác chỉ làm từ ba đến sáu tháng.”

❖ “Tôi tuyển họ không phải vì mục đích xã hội hay nhân đạo. Nhân viên khuyết tật có trình độ công nghệ thông tin cao. Họ luôn tập trung vào công

việc và luôn tìm tòi để nâng cao chất lượng công việc. Sau giờ làm việc, họ nghiên cứu sách về công nghệ thông tin và tìm cách để cải tiến phần mềm quản lý dữ liệu”.

Kết luận: Để kết thúc bài viết, chúng tôi xin nhắc lại lời của ông Gregory Auberry đại diện của Tổ chức CRS tại Việt Nam hỏi Nhà trường một câu hỏi thú vị tại buổi ký kết thỏa thuận hai đơn vị vào ngày 08/01/2009 là: “Văn Lang là một trường đại học năng động, có nhiều đổi mới trong giảng dạy, có nhiều cơ hội hợp tác khác, động lực nào khiến Nhà trường đồng ý hợp tác với CRS triển khai chương trình này - một chương trình đòi hỏi nhiều hỗ trợ cho người khuyết tật?”. TS. Nguyễn Dũng - Hiệu trưởng Nhà trường - đã trả lời: “Chúng tôi có hai lý do: thứ nhất, đây là một chương trình rất đẹp và có ý nghĩa; thứ hai, chúng tôi có mười ngàn sinh viên – về mặt nào đó là những người rất may mắn, và chúng tôi mong muốn các em sinh viên cùng quan tâm đến những người kém may mắn hơn mình khi tham gia và trưởng thành trong một hoạt động nhân đạo như thế này”./.

KS.LS. Trần Phan Việt Dũng
Giám đốc
Trung tâm Dạy nghề Kỹ thuật cao